

КИРИЛИЧНІ ПЕРШОДРУКИ XV СТ.

Шижкіна Є.К.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

Поява книг, друкованих кирилицею, стала справжнім переворотом у культурному житті східних слов'ян. Сьогодні дослідження кирилических першодруків викликає великий інтерес у представників найрізноманітніших сфер діяльності (істориків, філологів, бібліотекарів, робітників поліграфічних виробництв, колекціонерів тощо).

Метою даної роботи є дослідження особливостей видання перших книг, виготовлених за допомогою кирилического шрифту.

Варто відзначити такі результати дослідження:

1. Перша згадка про використання у книгодрукуванні кирилического шрифту відноситься до 26 жовтня 1489 року, коли краківський друкар Ш.Фіоль уклав договір з Я. Карбасом про виготовлення такого шрифту.

2. Типографія, у якій видавались кирилическі першодруки, згадується у матеріалах судової справи Ш.Фіоля проти Н.Сведлера з Нойбурга та бакалавра Іоганна, яких він звинувачував у крадіжці паперу з краківської майстерні у вересні 1490 року.

3. Першими достеменно відомими кирилическими друкованими книгами є «Часослов» і «Осьмогласник», видані у Кракові в 1491 році Ш.Фіодем. Збереглося 8 екземплярів «Осьмогласника» (у бібліотеках Москви і Санкт-Петербурга) та 26 екземплярів «Часослова» (у бібліотеках Києва, Львова, Одеси, Москви, Саратова, Рима, Кракова, Вільнюса, Цетинє).

4. До кирилических першодруків XV ст. відносять також «Тріодь пісню» і «Тріодь цвітну», видавцем яких вважають Ш.Фіоля (лише на одному екземплярі «Тріоді цвітної» є його типографська марка). Відомі 28 примірників «Тріоді пісної» (у книгосховищах Києва, Львова, Москви, Санкт-Петербурга, Саратова, Тюмені, Ярославля, Варшави, Рима, Софії) та 21 екземпляр «Тріоді цвітної» (у Львові, Брашові, Варшаві, Кракові, Любліні, Вільнюсі, Римі, Сентендре, Москві, Санкт-Петербурзі, Нью-Йорку).

5. Ш. Фіоль був першим типографом, який не тільки використав кирилический шрифт, але й заклав основи поліграфічної традиції слов'янського книгодрукування (були вирізані пуансони, виготовлені матриці і відлиті літери з кирилическим шрифтом, розроблені правила виключки, сформовані традиції складання друкарської форми з кирилических літер, технікою ксилографії вирізані елементи оформлення, характерні для слов'янських рукописів, які пізніше знайдуть відображення у інших кирилических виданнях).

6. Сучасні дослідники відзначають тісний зв'язок поліграфічного оформлення книг Ш.Фіоля з українськими, особливо галицькими, рукописами. Слов'янські першодруки за свідченнями Захарія Копистенського (у «Палінодії» та у передмові до «Бесід Іоанна Златоуста на 14 посланій апостола Павла») мали широке розповсюдження на українських землях, особливо у Галичині, Підлящі і на Волині.